

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-2-167-171>

Кубарєв Іван Володимирович,
кандидат юридичних наук, професор
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1053-9758>

Барган Сергій Сергійович
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1706-0355>

ПРО «СТРАТЕГІЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ДОКАЗІВ» У РАЗІ ВИКРИТТЯ ОБМАНУ (ЗАРУБІЖНІ ДОСЛІДЖЕННЯ)

У статті розглянуто закордонний досвід діагностики криміналістичними засобами істинності показань, отримуваних під час проведення допиту. Розкрито зміст і значення запропонованої зарубіжними фахівцями техніки «Strategic Use of Evidence» (стратегічного використання доказів), спрямованої на викриття обману. Надано характеристику рівнів, окремих принципів та етапів цієї стратегії. Наголошено на зміні моделі поведінки допитуваного, який приховує достовірну інформацію, як відповідної реакції на демонстрацію доказів викривального змісту. Обґрунтовано доцільність імплементації окремих її положень у вітчизняну криміналістичну теорію та слідчу практику.

Ключові слова: тактика допиту, неправдиві показання, викриття обману, використання доказів, криміналістична тактика.

Постановка проблеми. Головним завданням допиту є отримання повних та достовірних фактичних даних про всі обставини кримінального правопорушення. Проте в процесі проведення допиту слідчий нерідко стикається з випадками протидії розслідуванню (відмови від давання показань, повідомленням хибних відомостей, навмисне замовчування інформації тощо). Діагностика неправдивих свідчень є доволі складним завданням. За результатами емпіричних досліджень, проведених у 2006 році у США, встановлено, що людина спроможна розрізнити істинні та неправдиві твердження з точністю, що не перевищує 54% [1, с. 214], що швидше вказує на випадковість, аніж на наявність у людини спеціальних умінь викривати обман. Тому важливим напрямом удосконалення діяльності слідчих підрозділів залишається забезпечення їх ефективними, науково обґрунтованими криміналістичними рекомендаціями з виявлення та подолання протидії досудовому розслідуванню у формі надання неправдивих показань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На особливостях проведення допиту як складного інфор-

маційно-психологічного процесу спілкування у своїх наукових напрацюваннях наголошували як зарубіжні, так і вітчизняні правники, зокрема В.П. Бахін, Р. Булл, Р.С. Белкін, А.Ф. Волобуєв, Л.Я. Драпкін, В.О. Коновалова, В.Г. Лукашевич, В.О. Образцов, М.Ф. Сокиран, Л.Д. Удалова, Р. Фішер, В.Ю. Шепітько, М. Шоллум, М.Є. Шумило та інші. В працях зазначених авторів знайшли відображення тактичні прийоми (та їх системи) виявлення і подолання неправдивих свідчень. Водночас сучасні досягнення психології та когнітивних наук створюють підґрунтя для подальшого вдосконалення таких прийомів. Відповідні спроби закордонних фахівців у цьому напрямі, як видається, можуть бути корисні для застосування у вітчизняній теорії та правоохоронній практиці. Зокрема, становить інтерес техніка «Strategic Use of Evidence» (стратегічного використання доказів) (далі – SUE).

Формування цілей статті. Метою дослідження є ознайомлення вітчизняних фахівців з особливостями техніки стратегічного використання доказів, спрямованої на встановлення правдивості показань під час

проведення допиту на досудовому розслідуванні та визначення доцільності її впровадження у слідчу практику.

Виклад основного матеріалу. За результатами зарубіжних емпіричних досліджень встановлено, що допитувані особи, правдивість показань яких не викликає сумнівів, і допитувані особи, які свідомо вводять слідчого в оману, містять різний обсяг деталізації описів предметів, подій та явищ у своїх розповідях, що створює передумови для розробки нових методик, придатних до розпізнавання неправдивих показань під час проведення допиту [2, с. 860]. Базуючись на цьому, шведські дослідники Гетеборзького університету розробили техніку «Strategic Use of Evidence», яка слугує підґрунтям для планування та проведення допиту, надаючи практичні рекомендації щодо формування висновків про істинність чи оманливість суджень допитуваного. У підсумку, інтерв'юери (особи, що проводять допит), яких ознайомили з особливостями застосування SUE, досягли вищого рівня точності виявлення обману (65%) порівняно з невідготовленими інтерв'юерами (43%) [3, с. 270].

Змістовно техніка¹ SUE ґрунтується на чотирьох принципах, які відображають її орієнтованість на аналіз і оцінку психологічної рефлексії допитуваного на продемонстровані докази. Перший принцип вказує на те, як підозрюваний сприймає докази. Винні особи продумують наперед, якими доказами володіє інтерв'юер, намагаючись приховати ті, які ще не були встановлені. Під час допиту вони можуть перепитувати у слідчого, що саме йому вдалося знайти. Другий принцип відображає поведінкову стратегію особистості. Як винні, так і невинні особи намагаються переконати інтерв'юера в тому, що вони дійсно невинні, але вони використовують різні стратегії. Особи, які говорять неправду, заздалегідь вибирають лінію поведінки на допиті, а також розробляють «легенду», яка буде повідомлятися як правда. При цьому обмірковується план щодо відповідей на уточнюючі запитання, щоб не викрити докази, які допитуваний прагне зберегти в таємниці. Проте нерідко план будується у вигляді заперечення будь-яких слів інтерв'юера. Водночас невинні підозрювані заздалегідь не розробляють стратегію дій, а їхня модель поведінки є природною. Підсвідомо невинні особи надають повний і правдивий виклад подій, оскільки вони не ставлять під сумнів те, що вони викликають довіру. Такі особи здатні без вагань повторювати власні показання безліч разів, не порушуючи хронологію викладу та не плутаючись у подробицях. Третій принцип базується на аналізі усних відповідей, які містять два типи сигналів обману: 1) невідповідність доказів висловлюванням допитуваного, що викликає суперечності і потребує пояснень; 2) невідповідність і неузгодженість власних тверджень допитуваного між собою, внаслідок чого виникають протиріччя між хронологією певних подій, описом предметів тощо. Останній, четвертий, принцип полягає у передбаченні інтерв'юером майбутньої лінії поведінки допитуваного у разі розкриття йому інших доказів.

Наведені принципи SUE ґрунтуються на психології саморегуляції, на розумінні соціальної когнітивної структури, того, як особистість контролює свою поведінку з метою уникнення небажаних результатів і досягнення поставлених цілей. В цьому плані бажана мета осіб, які говорять неправду, полягає у переконанні інтерв'юера в достовірності повідомлень. Як правило, для реалізації

такої мети людина використовує стратегії планування та саморегулювання. З позицій психології процес саморегулювання може відбуватися як автоматично (несвідомо), так і усвідомлено, навмисно здійснюючи контроль за власною поведінкою. SUE фокусується на свідомих стратегіях досягнення мети. За результатами психологічних досліджень виявлено, що стратегії саморегулювання зумовлюються загрозливими ситуаціями, особливо такими, щодо яких у особи не вистачає знань про майбутні наслідки. Відповідно до теорії саморегулювання допитуваний, який повідомляє неправдиві свідчення, завжди розглядає допит як потенційну загрозу, а елементом цієї загрози слугує ймовірність того, що його обман буде викрито. Він прагне уникнути загрози, внаслідок чого буде своєю модель поведінки, керуючись поведінковими та когнітивними стратегіями саморегулювання, загальне завдання яких полягає у збереженні контролю над своїми думками, щоб неправдиву розповідь неможливо було взяти під сумнів [4, с. 125]. Прикладом поведінкової стратегії є спроба фізично уникнути події допиту, а прикладом когнітивної стратегії можна вважати зосередження уваги на менш загрозливих аспектах під час відповіді на запитання. Допитуваний може зберігати мовчання під час допиту (стратегія поведінкового контролю) або розглядати ситуацію як шанс переконати інтерв'юера в тому, що він говорить правду (стратегія когнітивного контролю).

Щоб підвищити точність виявлення обману, техніка SUE зосереджує увагу на посиленні мовленнєвих відмінностей між тими, хто обманює, і тими, хто розповідає правду. Її рекомендації виходять з положення, що допитувані, які вводять в оману, й ті, хто говорить правду, використовують різні мовленнєві стратегії і мають різні переконання. Дослідження зазначених ліній поведінки продемонстрували, що допитувані, які говорять правду, схильні надати більше інформації під час відповіді на додаткові питання, а брехуни, як правило, уникають їх, пропонуючи незначну кількість інформації про свою діяльність. Якщо особа, яка має намір говорити неправду не впевнена в тому, якою інформацією володіє інтерв'юер, вона нерідко говорить твердженнями, що є несумісними з наявними доказами. Невідповідність між твердженнями і доказами – одна з найголовніших ознак обману [5, с. 16]. Однак, якщо у осіб, які говорять неправду або приховують інформацію, виникають здогадки, що інтерв'юер обізнаний про їхню діяльність, тоді висловлені твердження можуть бути більш узгодженими з доказами. В такому випадку допитуваний намагається пристосуватися до знань інтерв'юера шляхом уникнення відповідей, або вдаючись до різкої зміни власних тверджень як реагування на викриття.

Модель SUE за своєю структурою містить стратегічний (визначення загальної спрямованості впливу на допитуваного за допомогою доказів) і тактичний (послідовна реалізація етапів такого впливу) рівні. На стратегічному рівні визначаються основні аспекти, які необхідно враховувати при побудові тактичної лінії допиту. До них належать: кримінальний досвід допитуваного; його обізнаність про докази; вербальні відповіді, що вказують або на впевненість у власних твердженнях, або, навпаки, демонструють хитку позицію, прагнення уникнути спілкування (вживання слів-заперечень, слів-сумнівів); сприйняття ситуації у разі викриття тверджень доказами. Стратегічний рівень полягає у поясненні допитуваним конкретних розмежованих тем, після чого слідчий ставить питання для їх деталізації. На завершення розгляду окремого епізоду слідчий підсумовує ключові моменти того, що сказав допитуваний.

¹ У досліджуваних джерелах використовується саме термін «техніка», на відміну від вітчизняного, та, на наш погляд, більш вдалого «тактика».

Такий відокремлений аналіз подій, на думку закордонних фахівців, дозволяє почути більш змістовні відповіді; зрозуміти рівень обізнаності особи про зібрані докази в кримінальному провадженні; побачити наявність або відсутність стратегії протидії розслідуванню; передбачити подальшу перспективу розслідування.

Тактичний рівень більш конкретний та передбачає наступну послідовність дій: 1) виявлення наявних доказів у кримінальному провадженні шляхом вивчення матеріалів справи (під час підготовки важливо розглядати як інформацію, пов'язану з обвинуваченням, так і ту інформацію, яка вказує на невинуватість допитуваного); 2) з'ясування всіх можливих пояснень потенційних доказів, особливу увагу звертаючи на альтернативні пояснення (всебічність версій виникнення тих або інших доказів протидії «тунельному баченню» розслідуваного злочину); 3) усунення альтернативних пояснень (слідчий повинен ставити питання так, щоб допитуваний не міг зрозуміти, які саме докази є у поліції); 4) тактичне пред'явлення доказів допитуваному з подальшими запитаннями щодо пояснення певних подій [6, с. 4]. Водночас на цьому рівні обов'язково враховується концептуальний зміст показань, який встановлюється на стратегічному рівні.

Для практичної реалізації моделі допиту SUE тактичний рівень умовно поділяють на два етапи. На початковому етапі допит проводиться у формі вільної розповіді, під час якої слідчий аналізує почуті твердження і готує на їх основі перелік питань з урахуванням рівня узгодженості і наявності певних доказів. На наступному етапі слідчий переходить до уточнюючих запитань, щоб почути, як особа подолає невідповідність альтернативними поясненнями. Разом з цим слідчий демонструє докази, які спонукають допитуваного до зміни показань у відповідь на викриття, породжуючи неузгодженість всередині тверджень. З метою забезпечення результативності другого етапу зарубіжні фахівці розробили спеціальну тактику використання доказів (оцінка значущості доказів для допитуваного та їх пред'явлення за найбільш оптимальною в кожному окремому випадку схемою) і тактику запитань (систематичне вичерпання альтернативних пояснень, якими допитуваний намагається зрівняти невідповідність) [7, с. 34]. Головним чином, вони спрямовані на отримання психологічної реакції допитуваного, яка зовні виражається у генеруванні відмовок, що зазвичай підсилюють протиріччя. За підсумками допиту певний рівень узгодженості між відповідями допитуваного і продемонстрованими доказами дозволяє діагностувати обман.

Тактика доказів² пропонує враховувати час, спосіб і послідовність їх розкриття під час проведення допиту, на які у допитуваного виникатиме відповідна рефлексія. Більшість фахівців, які досліджували техніку SUE, вважають, що тактику доказів варто застосовувати наприкінці допиту, адже раннє розкриття доказів допомагає особам, які повідомляють неправду, пристосуватися до характеру запитань слідчого, вигадуючи більш узгоджені та правдоподібні спростування [8, с. 190]. Приховування доказів до заключного етапу (тобто пізніше їх розкриття), як зазначають дослідники, призводить до більш виражених прогалин і невідповідностей у повідомленнях допитуваного. Поруч з тим меншою ефективністю вирізняється пред'явлення доказів шляхом «крапельного» методу (пред'явлення конкретного доказу як відповідь на кожну

почуту невідповідність у процесі розповіді допитуваного). Його використовують залежно від низки факторів, зокрема: кількість наявних фактичних даних, їх доказова сила, рівень неузгодженості в твердженнях допитуваного, ухилення від конкретних запитань [9, с. 89]. На цьому підґрунті шведські правники запропонували використовувати матрицю доказів «SUE-framework», яка вказує послідовність ознайомлення допитуваного з доказами. Матриця враховує дві групи факторів. До першої групи належить пред'явлення доказів залежно від їх доказової сили: від слабких, що викликають незначну реакцію у допитуваного, до сильних, на які реакція особи буде максимальною. До другої групи відносять пред'явлення доказів залежно від їх точності (від низької до високої), коли вони розкриваються поступово, переходячи від загальних (абстрактних) натяків про їх існування, до більш чіткого, точного окреслення доказу, який планується розкрити [10, с. 9]³. Наприклад, запис з камери відеоспостереження, що підтверджує перебування людини на Центральному вокзалі Нью-Йорка, можна продемонструвати у повному вигляді на кшталт: «У нас є запис з камер відеоспостереження, які підтверджують, що ви відвідали Центральний вокзал у Нью-Йорку», водночас цю інформацію можна розкрити і в загальному вигляді: «Ми володіємо доказами, що ви нещодавно відвідали Нью-Йорк». У випадку, коли допитуваний, який дійсно відвідав вокзал, має мотивацію приховати цю інформацію, він може заперечувати факт свого перебування в місті Нью-Йорку. Якщо допитуваний почує загальне формулювання доказу, що існує запис з камер відеоспостереження, де зафіксовано його перебування у Нью-Йорку, тоді раніше повідомлені ним твердження будуть переосмислюватися вже з урахуванням розкритого доказу, але досі приховуючи подію відвідування вокзалу, вигадавши алібі перебування в іншому місці. Після того, як допитуваному повідомлять, що камери відеоспостереження зафіксували його на вокзалі, тоді він знову буде вимушений переглянути свою вигадану історію.

На відміну від тактики доказів, тактика запитань ґрунтується не на рефлексії від розкриття доказів, а на психологічному сприйнятті їх змісту, що вимагає від допитуваного, який повідомляє неправдиві твердження, застосовувати й узгоджувати різні стратегії обману на рівні розумових процесів. Тактика запитань впливає на формування у свідомості допитуваної особи різноманітних тригерів, спонукаючи її змінювати власну лінію поведінки у бік ще більшого заперечення та приховування достовірної інформації. Внаслідок цього всі запитання відкритого типу, які потребують змістовного опису подій, явищ або предметів, призводять до виникнення пропусків між ключовими компонентами вільної розповіді. Відсутність причинно-наслідкового зв'язку, а також неспроможність допитуваного її виправити або доповнити свідчать про свідоме приховування правдивої інформації від слідчого. Крім того, лжеці схильні відмовлятися від будь-яких пояснень, протидіючи запитанням слідчого, вдаючись до вигадування алібі, раптового пригадування інформації, якої в ретроспективі не існувало, фантазування щодо обставин вчинення злочину тощо. З огляду на зазначене особи, які вдаються до обману слідчого, більше не в змозі використовувати стратегію уникнення відповідей, адже знайдені протиріччя та пропущені в розповіді епізоди вимагають або визнати, або заперечити власні показання. Інші спроби уникнути чітких відповідей, змінити тему спілкування,

² У зарубіжних дослідженнях використовується термін «тактика доказів» (англ. – evidence tactics), який за своїм змістом наближений до тактики використання доказів.

³ Наявні у вільному доступі джерела самої матриці, на жаль, не містять.

неодноразове повторення однакових пояснень, неспроможність детального опису певних подій у конкретний проміжок часу або повторити висловлені твердження в іншому порядку одразу демонструють прагнення особи повідомляти недостовірні дані.

Модель поведінки людини, яка приховує достовірну інформацію, передбачає повне заперечення почутого від слідчого, а також підсвідоме «закопування» правдивих відомостей, внаслідок чого поступова конкретизація запитань підштовхує її до вигадування інших, неправдивих пояснень, більш-менш логічно пов'язаних з недостовірним викладом подій. Цілком очікувано, що питання, покликані отримати однозначну відповідь, змушують допитуваного звертатися до легших тактик: заперечення або мовчання. З огляду на таку зміну поведінки, SUE використовує схему запитань із воронкоподібною структурою, де зверху розташовуються питання загального характеру, відповідь на які відбувається у вигляді вільної розповіді, а ближче до центру знаходяться уточнюючі та однозначні питання, які інтерв'юер здатен перевірити доказами [11, с. 22]. Викликана такими запитаннями рефлексія збільшує чисельність невідповідностей або нез'ясованих упушень, адже розумові процеси в умовах напруженості неспроможні швидко генерувати логічні відповіді й одночасно узгоджувати їх з раніше повідомленими твердженнями. Нездатність деталізувати інформацію, невідповідність повідомлень наявним доказам,

невмотивоване ухилення від змісту питання є тими головними ознаками, які вказують на повідомлення неправдивих свідчень, оскільки конкретними запитаннями було вичерпано всі альтернативні пояснення, які міг надати допитуваний щодо вигаданої версії подій.

Висновки. Техніка стратегічного використання доказів переслідує мету вдосконалення наявних тактичних прийомів допиту у напрямі збільшення вірогідності розпізнавання недостовірних показань шляхом використання загальних закономірностей поведінки осіб, які приховують інформацію або вдаються до обману, а також їхньої типової реакції на демонстрацію доказів викривального змісту. Частина її положень раніше знайшла відображення у вітчизняних наукових розробках та стала підґрунтям для відповідних рекомендацій з тактики допиту. Водночас можна припустити, що ґрунтовні підходи закордонних фахівців до розробки порядку та форми постановки запитань під час проведення допиту, а також оцінки достовірності відповідей на них з позицій обсягу повідомленої допитуваним інформації будуть корисні для застосування у сучасній криміналістичній теорії та слідчій практиці. При цьому варто мати на увазі, що використання доказів є хоча і важливим, але не єдиним засобом викриття неправдивих показань. Вирішення зазначеного завдання передбачає застосування комплексного підходу, заснованого на використанні й інших тактичних прийомів у їх системі.

Список використаних джерел

1. Bond C.F., Jr., & DePaulo B.M. Accuracy of Deception Judgments. *Personality and Social Psychology Review*, 2006. 10 (3), 214–234.
2. Vrij Aldert et al. Detection of concealment in an information-gathering interview: concealing intentions in interviews. *Applied Cognitive Psychology*. 28. 2014. 860–866.
3. Luke T.J., Hartwig M., Joseph E., Brimbal L., Chan G., Dawson E., Jordan S., Donovan P., & Granhag P.A. Training in the Strategic Use of Evidence technique: Improving deception detection accuracy of American law enforcement officers. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 2016. № 31 (4). P. 270–278.
4. Carver C.S., & Scheier M.F. Self-regulatory perspectives on personality. / In H. Tennen, J. Suls, & I.B. Weiner (Eds.). *Handbook of psychology: Personality and social psychology*. 2013. P. 119–139.
5. Granhag Luke et al. Strategic Use of Evidence During Investigative Interviews: The State of the Science. *Credibility Assessment*. First Edition. 2014. P. 1–36.
6. Jakobsen K.K. Tolkning i forbindelse med politiafhøring. Problemer og mulige løsninger. *Talking i offentlig sektor*. Vol. 2, No. 1. 2015. P. 1–14.
7. Hartwig M. Interrogating to detect deception and truth: Effects of strategic use of evidence : PhD dissertation. Sweden : Department of Psychology, Gothenburg University. 2005. 65 p.
8. Dando C.J., Bull R. Maximising opportunities to detect verbal deception: training police officers to interview tactically. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*. 2011. 8. P. 189–202.
9. Sorochinski M., Hartwig M., Osborne J., Wilkins E., Marsh J., Kazakov, D., & Granhag P.A. Interviewing to detect deception: When to disclose the evidence? *Journal of Police and Criminal Psychology*, 2014. 29 (2), 87–94.
10. Par A. Granhag, Leif A. Strömwall, Rebecca M. Willén, M. Hartwig. Eliciting cues to deception by tactical disclosure of evidence: The first test of the Evidence Framing Matrix. *Legal and Criminological Psychology*. 2012. P. 1–16.
11. Granhag Luke et al. Strategic Use of Evidence During Investigative Interviews: The State of the Science. *Credibility Assessment*. First Edition. 2014. P. 1–36.

References

1. Bond, C.F., Jr., & DePaulo, B.M. (2006). Accuracy of Deception Judgments. *Personality and Social Psychology Review*, 10 (3), 214–234.
2. Vrij, Aldert et al. (2014). Detection of concealment in an information-gathering interview: concealing intentions in interviews. *Applied Cognitive Psychology*. 28, 860–866.
3. Luke, T.J., Hartwig, M., Joseph, E., Brimbal, L., Chan, G., Dawson, E., Jordan, S., Donovan, P., & Granhag, P.A. (2016). Training in the Strategic Use of Evidence technique: Improving deception detection accuracy of American law enforcement officers. *Journal of Police and Criminal Psychology*. No. 31 (4). P. 270–278.
4. Carver, C.S., & Scheier, M.F. (2013). Self-regulatory perspectives on personality. / In H. Tennen, J. Suls, & I.B. Weiner (Eds.). *Handbook of psychology: Personality and social psychology*. P. 119–139.
5. Granhag, Luke et al. (2014). Strategic Use of Evidence During Investigative Interviews: The State of the Science. *Credibility Assessment*. First Edition. P. 1–36.

6. Jakobsen, K.K. (2015). Tolkning i forbindelse med politiafhøring. Problemer og mulige løsninger. Tolkning i offentlig sektor. Vol. 2, No. 1. P. 1–14.
7. Hartwig, M. (2005). Interrogating to detect deception and truth: Effects of strategic use of evidence. PhD dissertation. Sweden: Department of Psychology, Gothenburg University. 65 p.
8. Dando, C.J., Bull, R. (2011). Maximising opportunities to detect verbal deception: training police officers to interview tactically. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 8. P. 189–202.
9. Sorochinski, M., Hartwig, M., Osborne, J., Wilkins, E., Marsh, J., Kazakov, D., & Granhag, P.A. (2014). Interviewing to detect deception: When to disclose the evidence? *Journal of Police and Criminal Psychology*, 29 (2), 87–94.
10. Par, A. Granhag, Leif A. Strömwall, Rebecca M. Willén, M. Hartwig. (2012). Eliciting cues to deception by tactical disclosure of evidence: The first test of the Evidence Framing Matrix. *Legal and Criminological Psychology*. P. 1–16.
11. Granhag, Luke et al. (2014). Strategic Use of Evidence During Investigative Interviews: The State of the Science. *Credibility Assessment*. First Edition. P. 1–36.

Kubariev Ivan,

PhD in Law, Professor

*(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1053-9758>**Barhan Serhii***(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1706-0355>**ABOUT “STRATEGIC USE OF EVIDENCE” TO EXPOSE OF DECEPTION
(FOREIGN STUDIES)**

The article examines the foreign concept of determining the truth of testimony obtained during interrogation. The content and significance of the “Strategic Use of Evidence” technique proposed by foreign specialists, aimed at exposing deception, is revealed. A meaningful description of the level structure and certain principles of strategic use of evidence are given, which indicate the presence of cause-and-effect relationships between the results of the interrogation and the technique of recognizing false statements. It is indicated on the features of reporting information by different persons who speak true or false information. It is emphasized that the inconsistency and inconsistency of the testimony indicates the falsity of the testimony. The need for step-by-step disclosure of available evidence is comprehensively substantiated. As a result of the drip method of demonstrating evidence, the greatest result of exposing deception is achieved. In addition, within the scope of the article, an attempt is made to find out the methods of increasing the accuracy of detection of deception during the interrogation of a person. It has been found that interviewees who mislead the investigator and those who tell the truth use different speech strategies and use different beliefs. The technique of strategic use of evidence is based on the interrogator’s reflection on the demonstration of incriminating evidence. Emphasis is placed on changing the model of behavior of the interrogate, who hides reliable information, as an appropriate reaction to the demonstration of evidence of incriminating content. It is indicated that the technique of strategic use of evidence pursues the goal of improving existing tactical methods of interrogation in the direction of increasing the probability of recognizing unreliable testimony by identifying general patterns of behavior of persons who hide known information or resort to deception, as well as their typical reaction to the demonstration of incriminating evidence. At the end of the research, the expediency of implementing some of its provisions into domestic forensic theory and investigative practice is substantiated.

Key words: *foreign interrogation tactics, false testimony, exposure of deception, strategic use of evidence, criminalistics.*

Надіслано до редколегії 18.11.2022